

TÁRSADALOMPOLITIKA ÉS KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS: ÚJ KIHÍVÁSOK

VÁZLATOK A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS ÚJ ÚTJAIHOZ 2. RÉSZ

4. A TÁRSAS EGYÜTTMŰKÖDÉS ÁLLOMÁSAI

Minden ember egyedi, megismételhetetlen és felbecsülhetetlen értékű személy. Lényegét azonban egyediségében nem, csak kapcsolatain keresztül tudja megélni. Akár a személy útját nézzük a közösség felé, akár a csoportok érési folyamatát a közösségi szerveződésben, hasonló állomásokhoz érkezünk.

A társadalom, a közösségek hálózatát hiába próbáljuk az elemek felsorolásával meghatározni. A társas együttműködés közege, a legszélesebb értelemben vett kultúra az alkotóelemeit összekötő kapcsolatokkal írható le. „Kulturáltságunk” nem több, és nem is kevesebb, mint képességünk e kapcsolatok megértésére és formálására.

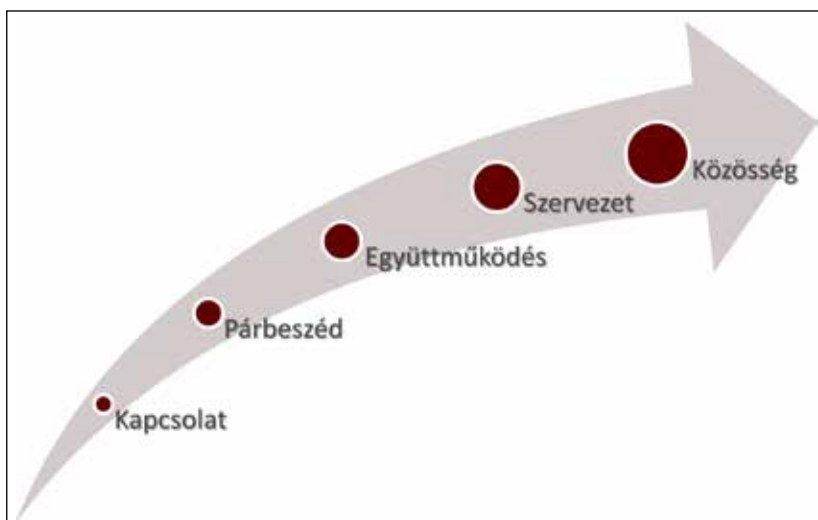
Az elidegenedés csapdája, hogy a társas hálózatokról, együttműködésekről leváló személy elveszíti a valósággal való kapcsolatait is, hiszen a „társas lény” önmagában nem értelmezhető. Hogyan is tudnék megmutatkozni mások számára, mint a kapcsolataim tartalma és minősége által? A szüleim, a családom, a rokonságom, a barátaim, a szomszédságom, a munkahelyem teszik „láthatóvá” az életemet, s megéretetni azon keresztül tudom magam,

hogy elmondom, mit gondolok másokról, mások gondolatairól, hogyan reflektálok az élet kisebb-nagyobb kihívásaira.

A közösségi művelődést, a közösségi munkát mindig úgy tekintettem, mint a kapcsolatok szervezésének művészetét. A közösségek formálásáért felelősök – legyenek akár professzionális társadalomformálók, politikusok, közösségfejlesztők, nevelők, állami, civil, egyházi vagy gazdasági vezetők, akár a családot, kisközösséget építő laikusok – legnagyobb kincse és kihívása a rájuk bízott kapcsolatok, mint a társas együttműködés alapjának megőrzése, erősítése és gyarapítása. A kapcsolatok megléte, a kapcsolati

hálózat mérete, tartalma, minősége és dinamikája határozza meg alapvetően a közösségi munka lehetőségeit.

A kapcsolati hálózatok „vérkeringése” a párbeszéd, az áramlás, ellentétes, összehangoló, vagy közössé váló gondolatok. Ebben az áramlásban születnek, fogalmazódnak meg azok a közös célok, amelyek a résztvevők közötti együttműködések indíthatják el. Az együttműködést formáló tapasztalatok és szükségletek, alapértékek, jövőkép, célok és feladatok alapján indulhatnak el és építhetnek a formalitást akár fel sem ismerő vagy tudatosan mellőző, másrészt a hivatalos kereteket és megerősítést igénylő szerve-

zetet a közreműködők. Közösséggé akkor formálódik az együttműködő szervezet, amikor összetartó motívumai már túlmutatnak a tevékenység praktikus céljain, s a fő összetartó erő a személyes és szervezeti elköteleződés lesz, a hovatartozás és az együttlét öröme.

Egy közösség annál életképebb, minél inkább őrzi és fejleszti aztán kapcsolatteremtő és szervező képességét, nyitottságát és készségét a párbeszédre, képességeit az együttműködésre, szervezeti kultúráját és dinamikáját. A közösségek azonban nem laboratóriumban fejlődnek. Szerveződésüket megpróbálják külső hatások: válságok, történelmi ívű és helyi szintű „rendszerátalakítások”, a politika, az intézményrendszer, a gazdaság, a közvetlen emberi és társadalmi környezet változásai. Nem maradnak el a belső fordulatok sem: költözés, születés, elmúlás, ragaszkodások és megcsalások, sikerek és kudarcok, játékok és játszmák teszik próbára a közösségi kohéziót. Gyakran nehéz, s nem is sikerül megtartani a közösségi összetartozást, a szervezeti rendet, az együttműködést szolgáló szándékokat. A fejlesztés iránt elkötelezettek felelőssége, ilyenkor is megőrizni, újraszervezni a kapcsolatokat, elindítani a párbeszéd köreit, segíteni az együttműködések kibontakozását, a szervezeti életet, a közösségi fejlődés útján haladókat.

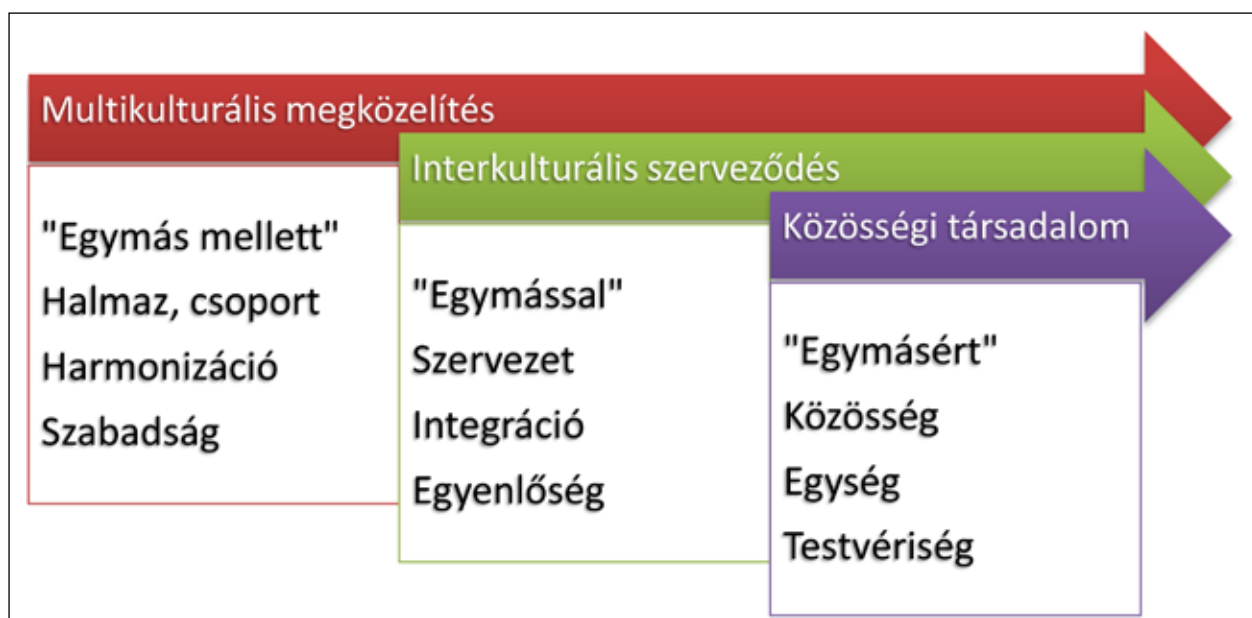
5. A TÁRSAS EGYÜTTMŰKÖDÉS KULTURÁLIS PARADIGMÁI

A társas együttműködés globális paradigmái a médián, a politikán, a gazdasági hálózatokon, egyházakon, s megannyi kulturális csatornán keresztül hatnak a kisközösségi és személyes együttműködésekre is, amelyek visszatükrözik azok alapproblémáit, attitűdjeit, válaszait. A társas kultúra elemi, helyi szintről szerveződve aztán visszahat egyre szélesedő közegeire. A családi és baráti kapcsolatok, a gazdaság, a munkamegosztás szervezése révén épülnek fel azok a helyi valóságok, amelyek az értékteremtés és fogyasztás valós szinterei, s amelyek összerendeződve végül is a globális együttműködés helyi, térségi, nemzeti, regionális szinten szerveződő csomópontjait alkotják.

A békés, társas, társadalmi együttműködés alapja a felismerés, hogy a szabadságom addig tart, amíg másokét nem sérti, s ha elérem ezt a határt, a konfliktus helyett érdemes a megállapodást keresnem. A multikulturális megközelítés a kölcsönös tisztelet és békés egymás mellett élés képességét helyezi a központba, egy sokszínű társadalomban. A nyugati típusú liberális demokrácia, amelyben élünk, az alapértékek közé emelte a társadalmi diverzitást, a másság tiszteletét, a nemze-

ti, nemzetiségi, vallási, kulturális és egyre számosabb sajátosság alapján elkülönülő csoportok harmonizációját. A társadalom e megközelítésben a megannyi társadalmi halmaz, csoport aggregációja. A közösségi fejlesztések fókuszja a harmonizáció. Meg kell találnunk az önonozóságunkat, az önmegvalósítás útját, megtanulni különbözőségeinket megfogalmazni, azokkal együtt élni, azokat békésen összehangolni. A multikulturális világszemlélet korlátja éppen abból a megközelítésből adódik, hogy az emberi, társadalmi jelenségek vizsgálatakor alapértékként magát a különbözőséget helyezi a középpontba. Az individualizmus, a „számítatlan másság” önálló értékalkotó tényezőkké válva aprózzák fel a klasszikus globális és nemzetállami kereteket, közösségi együttműködések, társadalmi-gazdasági-kulturális alapintézményeket, köztük legfőképp a családok hagyományos szerepét. A multikulturalizmus a kulturális pluralizmus elfogadásával, a sokféleség harmonizációjával megteremtí a fejlődés és fejlesztés alapvető környezetét, de nem nyújt választ és eszmei eszköztársadalmi-gazdasági-kulturális szövetrendszer integrációját tűzték ki célul, a társas együttműködés különböző szintjein.

Az interkulturális szerveződés közegében keresnek és formálnak egymással együttműködések a tár-

sadalmi-politikai, a gazdasági és a kulturális térben azok a szereplők, akik az eltérésekben nem pusztán a különbséget, hanem az érvényesülést, a fejlődés lehetőségeit keresik és találják meg. A másik hiánya számukra lehetőség, az eltérés kihívás, a különbség erőforrás. Az együttműködve versengés (co-opetition) olyan eszközökkel segíti a fejlesztést, fejlődést, melyek elérése, megteremtése elszigetelődve lehetetlen lenne. A közel azonos, illetve az egymást kiegészítő célú, eltérő kultúrájú szervezetek, közösségek horizontális és vertikális típusú, két- és többszereplős szervezetekben, szervezett együttműködésekben (szociális klaszterekben) fejlesztik képességeiket és eredményeiket. A siker feltétele az integrációra törekvés: fel kell fedeznünk a különbözőségekből adódó közös előnyöket, az azonosságokat, s az értékteremtő együttműködés érdekében kell felhasználnunk azokat.

A felvilágosodás három polgári eszményét segítségül hívva a multikulturalizmus, mint a szabadság és szabadságok sokszínű egymasmellettisége jelenik meg. Az interkulturális szerveződés, az egyenlőség, az egyenlők együttműködéseként jellemezhető. A közösségi gondolkodás gényusa pedig a testvériség lehet. A közösségi paradigma, a közösségi társadalom mibenlétének megértése a saját személyiség, szervezet újfajta megközelítését kívánja. A képességet, hogy a saját, illetve belső szervezeti célokat mások, más csoportok, szélesebb társadalmi hálózatok igényei, szükségletei felől nézzem. A megközelítés egyszerre követeli meg a teljes részvételt és a társakra való ráhagyatkozást, ezért előfeltétele az elköteleződés és a bizalom. Az „egymásért paradigma” hatókörében a társadalmi-közösségi és egyéni cselekvés arra a felismerésre épül, hogy a sajátos célok és eredmények a közös fejlesztésén keresztül érhetőek és

tarthatóak fenn legoptimálisabban. A közösségek: társas szinten a közösségi együttműködés, társadalmi szinten a közjó érdekében szerveződő társadalmi szövetek paradigmája. Az együttműködés, a fejlesztés attitűdje az egység, az azonosulás. A saját azonosságomat, önmeghatározásomat a másik (személy, szervezet) nézőpontjából, szükségleteiből értelmezem. A felismerésből fakad, hogy a másik, a mások (a közjó) szükséglete és szolgálata adja a szerepeim értelmét, a tevékenységem, végül is a létem értelmezési tartományát. Annnyira vagyok értékes, amennyire szükség, szükségged, szükségetek van rám.

A közösségi művelődés, mint professzió, és mint folyamat küldetése, hogy a közösségi társadalom paradigmáját mutassa fel, mint célt, és erősítse a társadalmi szerveződés minden szintjén, az elemi, családi, kisközösségi kezdeményezésektől az egyetemes kulturális törekvésekig.

DITZENDY KÁROLY ARISZTID társadalompolitikus, közösség- és szervezetfejlesztő, pedagógus, tréner. A HROD Községi Gazdaság- és Társadalomfejlesztési Központ igazgatója.

A szerző önmagáról, szakmai útjáról: Pályám kezdete óta a közszolgáltatásokkal, közösségi együttműködések fejlesztésével foglalkozom. Megjártam valamennyi gazdasági-társadalmi szektort. Kezdetben helyi, országos és európai civil szervezetek, valamint a kormányzati, önkormányzati munka, illetve intézmények kontextusában dolgoztam. Elsősorban a perszonális, később a szervezeti és szervezatközi kommunikációval, tájékoztató és tanácsadó tevékenységgel foglalkozó szakemberként, folyamatok és programok szereplőjeként, vezetőjeként, vagy szakértőit, tanácsadói szerepben mind a civil szektor meghatározó szereplőivel, mind a helyi, regionális, országos közigazgatás döntés-előkészítő, döntéshozó és végrehajtó szinten tevékenykedő számos szereplőjével, testületével dolgoztam együtt eredményesen.

A közösségi IKT szolgáltatások területén szerzett piaci tapasztalatok birtokában, a központi közigazgatásban töltött vezetői évek után ismét a versenyszférába tértem vissza több barátom-

mal, munkatársammal együttműködve. Munkánk fókuszába a közösségek, szervezetek, települések és térségek sikeres fejlődési pályára állításának segítségét helyeztük. Társadalom- és gazdaságfejlesztési modelleket és gyakorlati megoldásokat keresünk, alkotunk a partnereinkkel, ügyfeleinkkel közösen megfogalmazott célok elérésére. Munkahelyem, a HROD Községi Gazdaság- és Társadalomfejlesztési Központ formabontó szervezet. Jogi forma nélküli szabad, nyitott közösségi műhelyként kívánjuk megvalósítani társadalmi küldetésünket. Községi és szervezeti stratégiánk megvalósulását a műhely vezetői által működtetett gazdasági társaság teszi lehetővé. Elméleti műhelyekben és a „terepen”, gyakorlati munkám során az elmúlt években elsősorban a közösségi megoldások, hálózatok vizsgálatával, tervezésével, fejlesztésével megvalósításával foglalkoztam. Társadalompolitikusként a multikulturális, majd interkulturális paradigma lehetőségeit, gyakorlati vetületeit vizsgáltam, alkalmaztam. Községfejlesztői, képzői, tanácsadói jövőmet a közösségi, illetve egységkultúra (unikulturális paradigma) megértésének, alkalmazási modelljeinek és helyi, illetve társadalmi gyakorlatának építésére szánom.